

HISTORIE FRA HOPPBAKKEN I OKSHOLA

Av Ketil Edmond Fjeld, født 1954 i Sulitjelma

Min debut i den tysk-østeriske hoppuka

Sulitjelma, i denne forblåste utposten også kalt Lapplands helvete ble jeg født i 1954. Sulitjelma var helt til 1972 avskilt fra resten av Norge med en smalsporet jernbane til Fauske. Den fraktet selvfølgelig passasjerer men det var først og fremst kobber og svovelkis den fraktet for utskipping til resten av verden. Hele Sulitjelma var i prinsippet eid av Sulitjelma Gruber, husene hvor folk bodde, elektrisiteten, jernbanen, veiene og selvfølgelig arbeidsplassene i de mange gruvene. I tillegg var Sulitjelma et særdeles klassesdelt samfunn i øst vest retningen. I Sulis ble folk tildelt boliger etter hvilken stilling du hadde, gruvearbeidere selvfølgelig lavest nede på rangstigen, så kom funksjonærer, ingeniører fikk bedre boliger ut fra stillingene de hadde. Å vokse opp i Sulis på 60 tallet var på mange måter flott, for det var et raust og inkluderende samfunn å vokse opp i. Men klasseforskjellene merket også barn på den måten at man ikke hadde noe særlig kontakt med barn hvis fedrene for eksempel var ingeniører. Faren min var gruvearbeider og moren min hjemmевærende som var helt vanlig. Leiligheten vår besto av kjøkken, en liten stue og et lite soverom hvor hele familien på fem var stuet sammen. Toalett måtte en ut og ned i kjelleren for å finne, derfor var potte nødvendig for oss ungene. Bad og dusj eksisterte ikke men hver fredag åpnet gruveselskapet badet til gruvearbeiderne slik at vi kunne dusje. Ellers når vi ungene var små var det sink baljen på fredager som gjaldt. Og det var å vokse opp med dårlig råd men på mange måter merket en ikke dette noe særlig for alle hadde dårlig råd. På et eller annet hvis fikk en innprentet i seg fra barnsben at det var forskjell på folk og at dette ikke var rettferdig.

Den nye idrettsklubben

I 1963 var jeg blitt 9 år og jeg husker godt julefeiringen vår, faren og min yngste og eldre søster dro i kirken men jeg syntes det var ganske meningsløst og likte helle å være sammen med mora mi hjemme og kjenne på ribbelukta som spredde seg i huset. Jeg husker også godt at jeg fikk en Hardyguttbok i julegave. Men min store interesse var sport. Skøyteløp, langrenn, hopp, fotball, og det var selvfølgelig radioen som formidlet dette. 1. juledag måtte vi være inne, det var en skam å slippe unger ut for lek. 1. juledag. 2. juledag var fengseltiden over og en kunne endelig nyte friheten. Ute traff jeg Tor, Per Terje og Torfinn. De spurte om jeg hadde lyst å bli med å danne en idrettsklubb. Det hadde seg slik at ukebladet Illustrert hadde en side som en IF-gutta, hvor en kunne skrive etter medlemskort og dimpler for idrettsarrangement. Det hadde Tor gjort, og selv om han var en ingeniørsønn hadde vi kontakt med han fordi han var grei. - *Jeg tenkte vi skulle arrangere den tysk-østeriske hoppuka den 29. desember i Okshola klokken 1200. Det blir du, Per Terje og Torfinn som blir deltakere. - Klart det, sa jeg, selv om ikke hopping var min idrett. Jeg ville ikke si det til dem, men jeg var plaget av litt høydeskrekk. Per Terje og Torfinn var 3 år eldre enn meg og ganske brukbare hoppere, spesielt Per Terje, fordi han også hadde hopp ski. - Da møtes vi klokken 1200 utenfor Folkets hus så går vi sammen over isen.*

28 desember var ikke en mild dag, 16 kuldegrader og god østavind trekk. - *Kle godt på deg, sa mora mi før jeg dro for å delta i min første tysk-østeriske hoppuka. Da jeg kom frem til Folkets hus var de andre tre på plass; Terje med hopp ski, Torfinn og jeg hadde ikke slikt utstyr. Tor hadde med seg en kjelke med diverse utstyr på, spade og noen bokser.*

Opprøret på Langvannsisen

Langvannet som deler Sulis er ca 1 kilometer bredt. Jeg skal være så ærlig at jeg ikke tenkte på det berømte langvanssopprøret der vi staket oss over isen. Men i 1907 samlet 1500 gruvearbeidere seg til en kraftig demonstrasjon på isen.

Lang tids frustrasjon hadde slått ut i fullt opprør. Verket skulle innføre et kontrollmerke for de ansatte i gruvene, senere kalt slavemerket. De ansatte protesterte, og bedriftsledelsen, som ikke forsto at de balanserte på en knivegg, svarte med å si opp de som nektet å bære kontrollmerket. De ansatte reagerte med nærmest fulltallig å møtes på Langvannsisen og der ble de enige om å organisere seg. Den daværende direktør i Sulitjelma ønsket å fortsette å motarbeide fagorganisasjonen, men eierne i Sverige anså det for lite klokt. I stedet ble organisasjonen akseptert og ansett som arbeidernes rettmessige representanter helt fra første dag. Dette innebar ikke at arbeiderne fikk sin vilje i ett og alt, tvert imot. Verket forsøkte å utnytte situasjonen til sin fordel. Gjennom lange tariffperioder var arbeiderne bundet av den inngåtte tariffen, og kunne ikke streike. Ved inngåelse av tariffen kunne lønnsøkningen først virke akseptabel, men ved slutten av den lange tariffperioden hadde prisstigningen spist opp størstedelen av økningen. Lønningene var fortsatt lave, boforholdene elendige, men sakte og sikkert endret forholdene seg til det bedre. Organisasjonen i Sulitjelma fikk helt fra starten av nærmest 100% oppslutning, noe som fortsatte helt til gruvene ble nedlagt 84 år senere.

I det minste var vi på historisk grunn da vi var fremme ved hoppbakken Okshola på andre siden av vannet. Hvis dere smører skiene så går jeg opp og preparerer hoppet litt sa Tor. Per Terje som hadde hopp ski hadde med seg en smurning som hette Sølvi, - *hvis dere vil låne så kan dere det*, sa han. Torfinn og jeg sverget til stearinlys, vi syntes dette var den beste smurningen for gli mente vi begge. Oppe på hoppet var Tor ferdig og han hadde plassert spaden ved siden av hoppet. På grunn av kulda så blir det bare en omgang i dag. Jeg har trukket startrekkefølgen. Torfinn er nr. 1, Per Terje nr. 2 og du Ketil nr. 3 sa han. I sekken han hadde med seg fikk han frem tre startnummer som han hadde laget av noe som så ut som laken med nummeret våre på. - *Ta på disse*, sa han. Jeg kikket opp på bakken og jeg hadde hørt rykter om at bakkerekorden var 22 meter, men det var fryktelig bratt med et fryktelig langt tilløp. Jeg kjente at angsten begynte å ta meg for i en slik mammutbakke hadde jeg aldri hoppet i. Men jeg tenkte at jeg ikke kunne trekke meg. Men først måtte vi gi dommer Tor beskjed om hvilke navn vi skulle ha under rennet. Det var nemlig så at i alle konkurranser vi hadde enten det var langrenn eller hopp så tok vi kjente idrettsprofiler sine navn. Per Terje var først ute, - *jeg er Helmut Recknagel*, denne østtyske stilhopperen med hendene fremover i svevet, Torfinn valgte den vesttyske Max Bolkart, mens jeg ville ha Veiko Kankonen, den finske storhopperen.

Vi ble med dommer Tor midt i bakken mens Torfinn klatret videre opp i overrennet. Tor hadde med seg en blokk hvor han skulle skrive lengden og hoppkarakterene. - *Er du klar der oppe*, ropte han til Torfinn, alias Max Bolkart. - *Jada, jeg er klar, bare vent litt*, svarte han. Så tok han opp fra sekken et munnspill og et flagg og blåste i munnsillet istedenfor trompet som vi hadde sett de hadde i Holmenkollen, og Torfinn kom i god fart mot hoppkanten. Han strakk bra på men hadde en god del saks og nedslaget var elendig. - *11 meter*, skrek Tor - *her kommer stilkarakterene. Dommer 1 15,5, dommer 2 16,5, dommer 3 14,0, dommer 4 17,0, dommer 5 15,0*. Jeg ble temmelig glad for det relativt mislykkede hoppet til Torfinn for jeg hadde håp om å sikre meg en sølvmedalje i rennet.

Da gjør vi klar for Per Terje som allerede var klar på toppen. Farten hans var betydelig bedre, og et meget gjennomført godt hopp med henda forover akkurat som Helmut Recknagel. En sikker vinner, - *18 meter*, skrek Tor, klar ledelse. Stilkarakterene lå på 19 i snitt. Ikke overvaskende for Per Terje var en meget habil hopper. - *Ketil, vil du låne hopp ski*, skrek Per Terje til meg da jeg var begynt på turen opp tilløpet, - *bare vent så kommer jeg opp*. Jeg hadde aldri brukt hopp ski, mine Splitkensi ble brukt både til hopp, langrenn og alpint. Per Terje hjalp med å stramme bindingene fordi jeg hadde mye mindre sko enn han. Men jeg kjente på skia at de minst var en halv meter for lange, men det fikk stå sin prøve. Det var faktisk en god plassering i den tysk-østeriske hoppuken det handlet om og da fikk en bare la det stå til. - *Er du klar Veiko Kankonen?* ropte Tor og blåste i munnsillet. Jeg plasserte skiene i sporet og huket meg ned. Hvis Dag Solstad skulle ha beskrevet mine følelser da jeg var kommet halvveis ned mot hoppet ville han ha skrevet noe slikt som at hopperen ble besatt av en forferdelig uro. Jeg var faktisk livredd der jeg raste mot hoppet og tenkte dette overlever jeg ikke. Fem meter fra hoppet bestemte jeg meg for å bryte og kastet meg ut av sporet. Tor hadde selvfølgelig plassert spaden rett ved siden av hoppet noe som gjorde at jeg braste rett inn i den med hodet, jeg var kanskje borte et sekund og da jeg kom til meg selv kjente jeg at blodet rant nedover ansiktet fordi skaftet hadde truffet meg rett over øyet. Tor, Per Terje og Torfinn kom styrtende til. - *Slapp av Ketil*, sa Tor, - *jeg har førstehjelpskrinet med*. Det var en gammel kakeboks han hadde med, i den var det gasbind, jod og plaster. Vi tar jod på og det kommer til å svi sa Tor. Han fikk stoppet blodet og plastret meg mens jeg satt og smågråt. - *Det går bedre neste gang*, prøvde Torfinn å trøste meg.

- *Vel da drar vi ned på sletta og tar premieutdelingen*, sa Tor. *På førsteplass har vi Helmut Recknagel og på andreplass Max Bolkart og du Ketil blir nummer tre*. Vi fikk diplom og en medalje hengt rundt halsen. Så var det bare å sette turen over Langvannsisen, og det var ingen opprørsstemning som i 1907 som preget oss.

Da jeg kom hjem ble mora mi hysterisk fordi jeg var gul av jod i halve ansiktet. - *Hva har skjedd*, spurte mora mi. I det samme dukket min 4 år eldre søster Eva opp for å høre historien. Jeg forklarte så godt jeg kunne, og mora mi trøstet meg og sa jeg kunne være stolt over tredjeplassen og medaljen jeg hadde fått. Søsteren min satt i å gapskratte og mente jeg burde tituleres som spadehopperen. Jeg kjente tårene presset på og det hun ikke klarte å ta innover seg var faktisk at en skadd hoppukedebutant var kommet hjem i live.